

Com afecta el teletreball la societat i la nostra manera de viure?

El teletreball, malgrat tota la tecnologia que el fa possible, és un concepte que difícilment pot ser titllat de modern. Fins al segle XIX, el que avui coneixem com a treball en remot era el format habitual per a molta gent: treballar des de casa formava part de la normalitat dels artesans i dels pagesos, que desenvolupaven una part o tota l'activitat professional en un espai destinat a ella als seus habitatges. Amb la Revolució Industrial, la fàbrica i l'oficina –tal com hem vist al primer article d'aquest Dossier– van desplaçar el taller domèstic i van passar a ser el principal àmbit laboral. Amb molts matisos, així ha estat de llavors ençà.

En l'actualitat, la irrupció del coronavirus ha tornat a posar en voga el treball en remot i ha revifat el debat sobre el seu impacte social i sobre la nostra manera de viure. No obstant això, el concepte de teletreball va ser recuperat força abans, quan Jack Nilles, reconegut com el «pare» del teletreball, el va rescatar el 1973, en un món encara sense internet, com a mètode per compensar les pèrdues econòmiques que patien les empreses a causa de la crisi del petroli.¹ Al mateix temps que creixia l'interès pel teletreball com a via per estalviar costos, també creixia l'interès pel teletreball com a via per solucionar problemes d'un altre caire social. En un món amb més participació de la dona al mercat laboral i en què tots els membres de la llar havien de compaginar el treball amb les tasques domèstiques i amb la cura dels menors, el teletreball va ser assenyalat com una eina per abordar problemes relacionats amb la conciliació laboral o amb la baixa natalitat. Vegem-ho amb més detall.

Més conciliació en unes certes condicions...

Un dels grans atractius que se li ha atribuït al teletreball és que permet una millor conciliació de la vida professional i de la vida personal (concepte que simplificarem utilitzant, a partir d'ara, la forma «conciliació laboral»). Aquesta qüestió és de gran interès a les societats en què les tasques relacionades amb la llar i amb la cura dels fills han passat d'estar en exclusiva en mans d'un dels integrants de la unitat familiar (habitualment la dona) a ser una ocupació compartida per tots els membres de la llar, ja que tots treballen fora de casa.

Segons la metaanàlisi realitzada per Allen *et al.* (2015), tot i que el teletreball s'associa a una millor conciliació laboral, la relació, tot i ser estadísticament significativa, és quantitativament força tènue. En concret, de l'estudi es desprèn que, si preguntéssim a 100 persones que teletreballen si el teletreball els ha facilitat la conciliació laboral, de mitjana «només» obtindríem 16 respostes positives.

Altres estudis afegeixen matisos importants a aquest resultat. Golden *et al.* (2006) ens mostren que la relació positiva entre teletreball i conciliació laboral millora a mesura que s'intensifica el teletreball.² És a dir, els beneficis del teletreball com a eina per aconseguir una millor conciliació laboral i personal augmenten com més teletreball es realitza: un dia al mes de teletreball no és el mateix que tres dies a la setmana. Així mateix, tal com era d'esperar, l'experiència en el teletreball és un factor clau. És a dir, les persones que fa més d'un any que treballen en remot concilien molt millor que els que fa menys temps que teletreballen. Considerant aquests matisos, la relació de 16 respostes positives per cada 100 podria augmentar fins a 25. Una xifra considerable, tot i que no aclaparadora.

De manera semblant, altres estudis analitzen la relació entre teletreball i satisfacció laboral i troben també una relació positiva. No obstant això, en aquest cas, l'efecte no és lineal, i els beneficis tendeixen a desaparèixer quan la intensitat del teletreball és elevada. Aquest resultat s'associa a la pèrdua de relacions socials i a la major sensació d'aïllament que pot generar de manera molt intensa el teletreball.

... però conciliació amb limitacions

Com és habitual, l'evidència disponible fins ara respon a algunes de les preguntes plantejades, però obre la porta a moltes més. Per exemple, com és possible que el teletreball no porti grans beneficis en l'eterna problemàtica de la conciliació laboral? Al capdavant, el teletreball ens permet estalviar temps de transport i ens proporciona més flexibilitat a l'hora de compaginar les tasques laborals i les domèstiques.

Destaquem alguns canals que limiten els possibles beneficis del teletreball. En primer lloc, de la mateixa manera que el teletreball facilita que el treball interfereixi menys en la vida personal, un concepte que abregem amb les sigles TIV (el treball interfereix en la vida personal), la literatura també explora l'efecte en sentit contrari: que la vida personal interfereixi en el treball (VIT). Doncs bé, segons la metaanàlisi d'Allen *et al.*, a mesura que s'intensifica el teletreball, menys TIV però més VIT. És fàcil imaginar, per exemple, que el teletreball esvaeixi els rols familiars i laborals: tot i que el teletreball permet canviar de rol molt més ràpidament, la qual cosa pot contribuir a un millor equilibri entre la vida personal i la laboral, al seu torn, incrementa la probabilitat d'ocurrència de VIT, és a dir, que es produeixin interrupcions i altres problemàtiques derivades de l'àmbit domèstic i familiar que acabin entorpidint el funcionament laboral.

1. Vegeu Allen *et al.* (2015), «How effective is telecommuting? Assessing the status of our scientific findings», *Psychological Science in the Public Interest*, 16(2), 40-68.

2. Golden, T. D., Veiga, J. F. i Simsek, Z. (2006), «Telecommuting's differential impact on work-family conflict: Is there no place like home?», *Journal of Applied Psychology*, 91, 1.340-1.350.

En segon lloc, un altre motiu que s'ha esmentat com a possible factor mitigador de la relació entre teletreball i conciliació és la servitud que genera la connexió digital. Així, la interfície tecnològica que possibilita el teletreball també pot comportar l'ampliació de l'horari laboral i pot generar, per exemple, la necessitat de comprovar el correu electrònic de manera constant fins i tot fora de l'horari laboral habitual. Si el teletreball comporta una extensió de l'horari laboral de forma generalitzada, no caldrà esperar que ajudi a conciliar millor la feina i la vida familiar.

Del teletreball a la natalitat

En un temps en què les nostres societats han d'aprendre a bregar amb la lenta però inexorable caiguda de la taxa de natalitat i amb totes les seves repercussions,³ és crucial plantejar-se com combinar família i treball. Tal com hem vist més amunt, en la mesura que el teletreball és una via per millorar la conciliació laboral, també podria influir en la pròpia decisió de tenir fills. En aquest sentit, podríem considerar el teletreball com un «alliberament», com una manera de treballar que imposa menys restriccions a les decisions relacionades amb la natalitat de cada llar?⁴

Malgrat que no coneixem cap estudi que tracti de forma explícita aquesta relació, sí que s'han analitzat temes estretament connectats. Per exemple, en un estudi relativament recent dut a terme amb dades de les llars alemanyes, Billari *et al.* van analitzar si l'accés a internet de banda ampla afectava les decisions sobre la natalitat i van trobar un efecte petit però positiu entre l'accés a internet de qualitat i la taxa de natalitat en dones entre 25 i 45 anys i amb un nivell de formació elevat.⁵ Segons els autors, el motiu és que l'accés a internet de banda ampla obre la porta a formes més flexibles de treball que faciliten la conciliació de la vida laboral amb la familiar, com el treball a temps parcial o el teletreball.

Conclusions

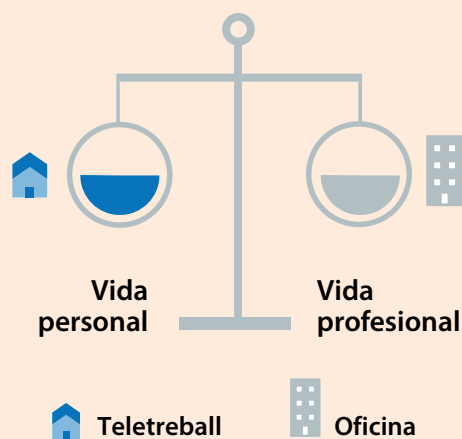
En definitiva, l'impacte del teletreball no se cenyeix només a l'àmbit econòmic –tal com hem explorat a l'article anterior–, sinó que té derivades socials molt importants i en temàtiques clau, com la conciliació i la satisfacció laboral i, fins i tot, la taxa de natalitat. Fins ara, l'evidència empírica assenyala que, en efecte, el teletreball com a forma més flexible de treball afavoreix una millor conciliació laboral, incrementa el grau de satisfacció laboral i pot augmentar la probabilitat que les llars tinguin més fills. No obstant això, rere aquesta evidència, hi ha alguns matisos importants perquè aquests efectes positius es generin: són essencials una correcta implementació del teletreball i un procés d'aprenentatge. En cas contrari, més que en un alliberament, es pot convertir en una nova forma de servitud.

Clàudia Canals i Oriol Carreras

Interferències entre la vida personal i la professional

CONCILIACIÓ

Font: CaixaBank Research.

3. Vegeu, per exemple, el Dossier «Impacte de l'envelliment a Espanya i a Portugal», a l'IM04/2020.

4. Vegeu Billari *et al.* (2017), «Does Broadband Internet Affect Fertility?», IZA DP, núm. 10.935.

5. Els autors troben que l'accés a internet de banda ampla incrementa el 12% la probabilitat de tenir fills entre les dones entre 25 i 45 anys i amb un nivell alt de formació.